

ИКОНОМИЧЕСКИ СМЕТКИ ЗА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО - 2024 ГОДИНА - ОКОНЧАТЕЛНИ ДАННИ

През 2024 г. стойността на крайната продукция, произведена в селското стопанство, намалява с 8.0% спрямо предходната година до 9 707.5 млн. лева. Стойността на продукцията, произведена от растениевъдството, намалява с 9.5% на годишна база до 6 447.6 млн. лв., а стойността на продукцията от животновъдството възлиза на 2 414.0 млн. лв. - с 4.8% по-малко спрямо 2023 година.

1. СМЕТКА „ПРОИЗВОДСТВО“

• Продукция

През 2024 г. стойността на крайната продукция, произведена в селското стопанство, възлиза на 9 707.5 млн. лв., което е с 8.0% по-малко в сравнение с предходната година. Намалението е в резултат както на понижение на цените с 4.7%, така и на спад на обемите на произведената продукция - с 3.5% спрямо 2023 година.

Стойността на продукцията, произведена от растениевъдството, се равнява на 6 447.6 млн. лв. и представлява 66.4% от общата стойност на селскостопанската продукция. Преобладаващата част (80.2%) е от зърнени и от технически култури, чиято стойност се изчислява съответно на 3 411.5 млн. лв. и 1 758.0 млн. лева.

В сравнение с 2023 г. стойността на продукцията, произведена от растениевъдството, е по-ниска с 9.5%, което се дължи както на спад на цените - с 6.1%, така и на намаление на обемите - с 3.6%.

През 2024 г. стойността на произведената продукция от животновъдството възлиза на 2 414.0 млн. лв., или 24.9% от крайната продукция в селското стопанство. Спрямо 2023 г. стойността ѝ намалява с 4.8%, което е в резултат на намаление както на цените - с 3.1%, така и на произведените обеми - с 1.7%. Стойността на продукцията от отглеждането на селскостопански животни е 1 331.5 млн. лв. (55.2% от продукцията в животновъдството), докато стойността на произведените животински продукти се равнява на 1 082.5 млн. лв. (44.8% от продукцията в животновъдството). В сравнение с 2023 г. стойността на отглеждането на селскостопански животни намалява с 2.3%, което се дължи на спад на цените - с 3.5%, докато обемите нарастват - с 1.2%. Стойността на произведените животински продукти спрямо предходната година отбелязва намаление със 7.7%, което е в резултат както на спад на обемите - с 5.1%, така и на цените - с 2.7%.

• Междинно потребление

През 2024 г. стойността на вложените в селското стопанство средства за текущо потребление се равнява на 5 700.8 млн. лв., което е с 10.0% по-малко спрямо предходната година. Намалението се дължи както на понижение на цените - с 2.9%, така и на спад на обемите - със 7.3%.

Спрямо 2023 г. увеличение на средствата за текущо потребление е отчетено единствено при семена и посадъчен материал - с 3.6%. Най-голямо понижение спрямо предходната година се наблюдава при разходите на стопанствата за торове и почвени подобрители - със 17.6% и разходите за ветеринарномедицински продукти - с 24.5%.

• Брутна добавена стойност

Създадената през 2024 г. брутна добавена стойност в селското стопанство се равнява на 4 006.7 млн. лева и е с 5.0% по-ниска спрямо предходната година. Намалението се дължи на спада на цените - със 7.1%, докато при обемите е регистрирано увеличение от 2.3% на годишна база.

2. СМЕТКА „ФОРМИРАНЕ НА ДОХОДА“

През 2024 г. нетният опериращ излишък/смесен доход в селското стопанство възлиза на 3 389.6 млн. лв. и е с 6.1% по-нисък спрямо предходната година. Намалението е в резултат на спада на произведената в селското стопанство през 2024 г. брутна добавена стойност спрямо предходната година.

3. СМЕТКА „ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ДОХОД“

През 2024 г. нетният предприемачески доход в селското стопанство достига 977.0 млн. лв., като остава на равнището от предходната година, отбелязвайки минимален ръст от 0.2%.

4. СМЕТКА „КАПИТАЛ“

През 2024 г. brutното образуване на основен капитал в селското стопанство възлиза на 1 133.1 млн. лв., като намалява с 16.1% спрямо предходната година.

По-голямата част от него - 1 085.6 млн. лв. (95.8%), представлява бруто образуване на основен капитал в неселскостопански продукти, от които в селскостопански машини, оборудване и транспортни средства - 814.7 млн. лв. (дял от 71.9%), и в сгради - 268.9 млн. лева (дял от 23.7%).

Бруто образуването на основен капитал в селскостопански продукти (трайни насаждения и селскостопански животни) през 2023 г. е 47.5 млн. лева.

Методологични бележки

Икономическите сметки за селското стопанство са сателитни сметки на националните сметки, които предоставят допълнителна информация и използват понятия, адаптирани към специфичното естество на отрасъла. Те са разработени съгласно Регламент (ЕС) № 138/2004 и приетата от Евростат методология, описана в 'Economic Accounts for Agriculture manual, 2024 edition'. Архитектурата на сметките е изградена от четири сметки - три за текущи операции - „Производство“, „Формиране на дохода“, „Предприемачески доход“, и една за натрупване - „Капитал“, като последователността и изчерпателността им се осигуряват в съответствие с Европейската система от сметки.

Основни показатели

Основната цел на разработването на икономическите сметки е изчисляването на предприемаческия доход, получен от отрасъл „Селско стопанство“. Определянето на дохода се осъществява в рамките на трите сметки за текущи операции, при което се използват следните методологически връзки:

Продукция от растениевъдството

+ Продукция от животновъдството
+ Селскостопански услуги
+ Неотделими неселскостопански дейности
= Продукция от отрасъл „Селско стопанство“
- Междинно потребление
= Брутна добавена стойност
- Потребление на основен капитал
= Нетна добавена стойност
- Компенсация на наетите
- Други данъци върху производството
+ Други субсидии върху производството
= Нетен опериращ излишък/смесен доход
- Платени ренти
- Платени лихви
+ Получени лихви
= Нетен предприемачески доход.

Продукцията на отрасъл „Селско стопанство“ представлява стойността на всички произведени стоки и услуги от единиците със селскостопанска дейност. Данните се отнасят за крайната продукция, която не включва вътрешния оборот (стоките и услугите, произведени и употребени в самото стопанство през отчетния период).

В икономическите сметки за селското стопанство не се включват:

- продукцията от единиците, занимаващи се с производството на сертифициран размножителен материал за научни цели или за използване в растениевъдството и животновъдството;
- продукцията от дейности, свързани с допълнителни услуги в селското стопанство, като използване на напоителни системи, дизайн, поддръжане и засаждане на градини, паркове и други зелени площи, кастрене на дървета, подрязване на храсти и жив плет и т.н.;
- незавършеното производство, отнасящо се за културите, чийто производствен цикъл е по-кратък от отчетния период (една календарна година) или се извършва в две календарни години;
- продукцията от неселскостопанските дейности на селскостопанските единици, когато те са счетоводно отделими.

Нетният доход по факторни разходи (изчислен след приспадане от нетната добавена стойност по базисни цени на стойността на другите данъци върху производството, като се прибави стойността на другите субсидии върху производството) измерва доходността от всички фактори на производството - земя, капитал и труд.

Нетният опериращ излишък/нетен смесен доход (изчислен след приспадане от нетната добавена стойност по базисни цени на компенсациите на наетите лица и другите данъци върху производството и добавяне на другите субсидии върху производството) измерва доходността от използването на земята, капитала и незаплатения труд.

Нетният предприемачески доход (изчислен след прибавяне към нетния опериращ излишък/нетен смесен доход на лихвите, получени от земеделските стопанства, опериращи като компании, и приспадане на платените от тях лихви и ренти) измерва компенсацията на незаплатения труд, възнаграждението от земята, принадлежаща на земеделските стопанства, и дохода от използването на капитала.

Данните за икономическите сметки за селското стопанство се разработват за календарна година по текущи и съпоставими цени при база преходната година. Разработват се и икономически сметки на ниво статистически район NUTS2.

Източници на информация

Основни източници на информация са статистическите наблюдения, проведени от НСИ, и наблюденията на отдел „Агростатистика“ в Министерството на земеделието и храните. Използвани са и данни на Държавен фонд „Земеделие“ (Разплащателна агенция) за финансовото подпомагане в селското стопанство.

Приложение

Таблица 1. Крайна продукция по базисни цени - окончателни данни за 2024 година

Показатели	Текуща стойност за 2024 г. млн. лв.	Индекс на физическия обем	Индекс на цените	Индекс 2023 = 100
Продукция от отрасъл "Селско стопанство"	9 707.5	96.5	95.3	92.0
Продукция от селското стопанство	9 409.4	96.5	95.1	91.8
Продукция от растениевъдството	6 447.6	96.4	93.9	90.5
Зърнени култури	3 411.5	96.1	86.5	83.1
Технически култури	1 758.0	91.3	107.9	98.6
Фуражни култури	198.8	92.2	97.4	89.8
Зеленчуци	559.2	106.5	98.6	105.0
Картофи	75.2	96.7	102.9	99.5
Плодове	391.9	113.7	97.0	110.3
Други растениевъдни култури	53.0	95.4	107.5	102.5
Продукция от животновъдството	2 414.0	98.3	96.9	95.2
Селскостопански животни	1 331.5	101.2	96.5	97.7
Продукти от животновъдството	1 082.5	94.9	97.3	92.3
Продукция на селскостопански услуги	547.8	89.5	102.8	92.0
Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	298.1	97.8	102.0	99.7
Междинно потребление	5 700.8	92.7	97.1	90.0
Семена и посадъчен материал	394.8	96.1	107.9	103.6
Горива и масла	1 051.0	91.5	98.0	89.7
Торове и почвени подобрители	950.1	100.9	81.7	82.4
Продукти за растителна защита	506.1	85.9	114.7	98.5
Ветеринарни разходи	122.0	72.1	104.7	75.5
Фуражни добавки	1 203.8	95.6	93.2	89.1
Поддръжка и ремонт на машини	347.5	86.8	105.5	91.6
Поддръжка на сгради	139.6	86.9	103.8	90.2
Селскостопански услуги	547.8	89.5	102.8	92.0
ФИЗИМ	53.7	103.2	102.9	106.1
Други стоки и услуги	384.4	87.9	102.8	90.4
Брутна добавена стойност по базисни цени	4 006.7	102.3	92.9	95.0
Потребление на основен капитал	1 232.2	88.6	112.8	100.0
Нетна добавена стойност по базисни цени	2 774.5	107.9	86.1	93.0
Нетен доход по факторни разходи	5 212.5	-	-	99.4
Нетен опериращ излишък	3 389.6	-	-	93.9
Нетен предприемачески доход	977.0	-	-	100.2

Фиг. 1. Изменение на показателите за доход в селското стопанство в периода 2007 - 2024 година

